

Raport
privind implementarea Strategiei de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova
până în anul 2030

În rezultatul monitorizării implementării Strategiei de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia (Hotărîrea Guvernului nr. 1470/2016) pe parcursul anului 2020 au fost realizate următoarele acțiuni:

Obiectiv general: *Reducerea necondiționată, pînă în anul 2030, a emisiilor totale naționale de gaze cu efect de seră nete cu nu mai puțin de 64% comparativ cu nivelul anului 1990, în susținerea efortului global de menținere a tendinței de creștere a temperaturii medii globale, pînă în anul 2100, în limita de pînă la 2⁰C. Obiectivul de reducere a emisiilor ar putea crește pînă la 78% în mod condiționat – în conformitate cu un acord global, care ar aborda teme importante, așa ca resursele financiare cu costuri reduse, transferul de tehnologii și cooperare tehnică, accesul la toate în măsură corespunzătoare cu provocările schimbării globale a climei.*

Obiectiv specific 1: *Reducerea necondiționată, pînă în anul 2030, a emisiilor de gaze cu efect de seră provenite din sectorul energetic cu 74% și reducerea de gaze cu efect de seră condiționată pînă la 82% comparativ cu anul 1990*

Obiectivul se realizează prin intermediul a șapte acțiuni de atenuare adecvate și anume:

- Promovarea și instalarea cazanelor pe gaze naturale cu condensare;
- Construcția interconexiunilor electrice cu sistemul electroenergetic ENTSO-E;
- Implementarea generării distribuite a energiei electrice în centralele electrice de termoficare de înaltă eficiență care vor funcționa pe gaze naturale;
- Reducerea pierderilor în sistemul de transport și distribuție a energiei termice și la producerea energiei;
- Promovarea și construcția centralelor electrice eoliene conectate la rețea;
- Promovarea și construcția centralelor fotovoltaice conectate la rețea;
- Utilizarea grupurilor electrogene pe biogaz pentru producerea energiei electrice și termice.

Cu referire la *promovarea și instalarea cazanelor pe gaze naturale cu condensare*, în scopul creșterii gradului de conștientizare a importanței eficienței energetice în sectorul rezidențial, atît Ministerul Economiei și Infrastructurii cît și Agenția pentru Eficiență Energetică, prin intermediul evenimentelor de promovare a măsurilor de eficiență energetică/consultațiilor au

informat consumatorii finali despre beneficiile măsurilor de eficientizare a consumului de resurse energetice, printre care ar fi și instalarea cazanelor pe gaze naturale cu condensare.

Cu referire la *construcția interconexiunilor electrice cu sistemul electroenergetic ENTSO-E*, procesul de finalizare și coordonare a documentului de achiziție pentru construcția LEA 400 kV Vulcănești-Chișinău, cu toate părțile implicate, a durat mai mult decât era planificat inițial, fiind influențat de pandemia globală, cauzată de virusul COVID-19. Procedura de licitație a fost lansată la finele lunii iunie 2020. Aceleași circumstanțe au influențat lansarea procedurii de licitație pentru extinderea stației electrice Chișinău de 330 kV în termenul prestabilit. Termenul inițial stabilit pentru prezentarea ofertelor pentru construcția LEA 400 kV a fost 03.09.2020. Prin urmare, la solicitarea potențialilor ofertanți și cu aprobarea prealabilă a Băncii Mondiale, termenul de depunere a ofertelor a fost prelungit până la 01.10.2020 și ulterior până la 03.11.2020. În acest context, la moment este inițiat procesul de evaluare a ofertelor depuse de ofertanți pentru construcția LEA 400 kV. Totodată, a fost lansată și licitația pentru extinderea stației Chișinău de 330 kV. Documentul de licitație pentru concursul de precalificare a potențialilor ofertanți la licitația privind construcția Stației Back -to -Back a fost elaborat. Până la sfârșitul anului calendaristic 2020 a fost realizată o singură debursare în valoare de 200 mii Euro (la 4 august 2020) pentru a acoperi costurile pentru activitățile din Componenta 4 (Asistență tehnică și management de proiect). Reieșind din cele menționate, pe parcursul anului 2020 au fost elaborate și recepționate 2 rapoarte de progres; gradul de progres atins $\approx 0,3 \%$ și volumul investițiilor valorificate - 200 mii Euro. Alte acțiuni:

- Construcția LEA 400 kV și modernizarea/extinderea a 2 stații electrice; Proiectul de dezvoltare a sistemului electroenergetic (PDSE) a intrat în vigoare la 24.03.2020;
- Lansarea procedurii de licitație – iunie 2020;
- Ședința de deschidere publică a ofertelor a avut loc la – 03.11.2020. Au fost depuse 10 oferte de către companii din România (1 ofertă), Turcia (4 oferte), China (1 ofertă), Rusia (1 ofertă), India (1 ofertă) și Kazahstan (2 oferte);
- Evaluarea ofertelor de către Grupul tehnic – în curs de desfășurare;
- Raportul de Evaluare a ofertelor și recomandare adjudecare contract – în proces de elaborare;
- Valabilitatea ofertelor – 02.05.2021;
- Documentul de achiziție pentru extinderea stației electrice Chișinău de 330 kV a fost finalizat și aprobat de către Banca Mondială;
- Aprobarea anunțului privind cererea de oferte pentru extinderea stației electrice Chișinău de 330 kV de către Banca Mondială – 27.11.2020;
- Documentul de Achiziție pentru extinderea stației electrice Chișinău de 330 kV este emis către potențiali ofertanți – începând cu 30.11.2020;
- Ofertele au fost recepționate până la – 27.01.2021.

Construcția Stației Back-to-Back Vulcănești

Activitatea consultantului în implementarea proiectului a fost reluată la finele lunii august 2020, după achitarea către consultant a sumei avansului, urmare soluționării problemei ce ține de garantarea rambursării împrumutului de către Î.S. „Moldelectrica”, care a făcut posibilă prima debursare din mijloacele împrumutului în sumă de 485.674,45 Euro. Pregătirea documentului de

licitație pentru concursul de precalificare a ofertanților potențiali la licitație privind construcția Stației Back-to-Back a fost finalizat în decembrie 2020.

La data de 11.06.2020 a fost adoptată Legea nr. 90 privind eliberarea Î.S. „Moldelectrica” de obligația de a garanta rambursarea împrumutului. Amendamentele la Contractele de Recreditare au fost semnate – 03.07.2020. La data de 17.09.2020 a fost trimis spre avizare, expertiză juridică și expertiză anticorupție proiectul hotărârii de Guvern cu privire la instituirea Comisiei de cercetare prealabilă privind declararea utilității publice de interes național a lucrărilor de construcție a liniei electrice aeriene (LEA) 400 kV de transport al energiei electrice Vulcănești–Chișinău și a stației Back-to-Back Vulcănești.

Cu referire la *implementarea generării distribuite a energiei electrice în centralele electrice de termoficare de înaltă eficiență care vor funcționa pe gaze naturale*, în cadrul proiectului de îmbunătățire a performanței energetice a S.A. „CET-NORD” „Sistemul termoeenergetic al mun. Bălți” au fost instalate 4 unități de cogenerare pe bază de motoare cu ardere internă pe gaze naturale cu o putere instalată totală de 13,4 MW. Totodată în cadrul proiectului de îmbunătățire a Eficienței Sistemului de Alimentare Centralizată cu Energie Termică 2 (SACET 2) implementat la SA „Termoelectrica” urmează a fi instalate 5 unități de cogenerare pe bază de motoare cu ardere internă pe gaze naturale cu o putere totală instalată de 55 MW.

Cu referire la *reducerea pierderilor în sistemul de transport și distribuție a energiei termice și la producerea energiei*, conform datelor statistice disponibile la moment (Raportul de activitate al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică pentru anul 2019), consumul tehnologic și pierderile efective de energie termică în anul 2019 au constituit 348,4 mii Gcal, cu 38,3 mii Gcal mai puțin în comparație cu anul 2018. Pentru anul 2019 ponderea consumului tehnologic și a pierderilor efective în totalul cantității de energie termică livrată în rețea a constituit 19,8%. În anul 2018 consumul tehnologic și pierderile efective de energie termică au constituit 386,7 mii Gcal sau 19,5% din cantitatea energiei termice intrate în rețeaua termică. Astfel, în anul 2019 consumul tehnologic și pierderile efective de energie termică relative s-au majorat cu 0,3 p.p. în raport cu anul 2018, această majorare a pierderilor în mare parte fiind influențată de diminuarea sarcinii nominale a instalațiilor termice, determinată de temperaturile medii mai ridicate comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Cu referire la *promovarea și construcția centralelor electrice eoliene conectate la rețea, promovarea și construcția centralelor fotovoltaice conectate la rețea și utilizarea grupurilor electrogene pe biogaz pentru producerea energiei electrice și termice*, la moment sunt contabilizate instalații cu o putere cumulativă de peste 76,34 MW (inclusiv contorizare netă), dintre care: – Hidro (fără pompaj) – 16,25 MW; – Solare PV – 5,22MW; – Eoliene – 45,08 MW; – Biogaz – 6,34 MW. Totodată, conform situației din 31.12.2020, în Republica Moldova sunt 434 de beneficiari ai mecanismului de contorizare netă, care produc și injectează în rețea surplusul de energie electrică prin valorificarea energiei solare prin intermediul panourilor fotovoltaice, puterea instalată a căroră este de 3,49 MW. De menționat că, MEI promovează proiectul HG cu privire la aprobarea limitelor de capacitate, cotelor maxime și categoriilor de capacitate în

domeniul energiei electrice din surse regenerabile până în anul 2025, care va stimula investitorii să dezvolte noi proiecte în domeniul SER.

Obiectivul specific 2: *Reducerea necondiționată, până în anul 2030, a emisiilor de gaze cu efect de seră provenite din sectorul transportului cu 30% și reducerea de gaze cu efect de seră condiționată până la 40% comparativ cu 1990*

Obiectivul se realizează prin intermediul a cinci acțiuni de atenuare și anume:

- Promovarea utilizării biomotorinei în calitate de combustibil;
- Promovarea producerii bioetanolului;
- Construcția de drumuri bune și foarte bune;
- Promovarea eficienței energetice în transportul feroviar;
- Etichetarea pneurilor, achiziții de transport energetic, optimizarea transportului pe străzile centrale din localități.

Cu referire la *promovarea utilizării biomotorinei în calitate de combustibil și promovarea producerii bioetanolului*, MEI în temeiul prevederilor Legii nr.10/2016 a elaborat proiectul Regulamentului privind criteriile de durabilitate pentru biocarburanți și biolichide, care conține, de asemenea, descrierea procedurii de verificare a respectării criteriilor de durabilitate la producerea biocarburanților și a biolichidelor. Aprobarea Regulamentului este indispensabilă pentru promovarea producerii și utilizării biocarburanților în Republica Moldova. Menționăm că consultarea și ulterioara aprobare a Regulamentului este condiționată de necesitatea ajustării proiectului la noile rigori EU impuse față de biocombustibilii de generația I și II. În același context, pe parcursul anului 2020, Secretariatul Comunității Energetice, a desfășurat un studiu cu privire la promovarea utilizării energiei din surse regenerabile în sectorul transportului, în țările contractante la Comunitatea Energetică (inclusiv Republica Moldova). Scopul studiului constă în: Evaluarea stării actuale de utilizare a energiei din surse regenerabile în transport de către Republica Moldova; - Proiecții 2030 pentru RM într-un scenariu normal și într-un scenariu care prevede atingerea unei ținte cu privire la ponderea SER în transport.

- Descrierea principalelor caracteristici ale diferitelor tipuri de biocombustibili și a potențialului surselor regenerabile de energie pentru transport;
- Prezentarea bunelor practici din statele membre ale UE și nu numai, care arată o experiență de succes în creșterea SRE în sectorul transporturilor;
- Elaborarea unei Foi de parcurs până în 2030 pentru fiecare parte contractantă, prezentând acțiuni prioritare legate de cadrul legal, stimulente, strategia și politicile de creștere a utilizării energiilor regenerabile în transport, presupunând că obiectivul va fi stabilit ca pentru Statele membre ale UE.
- Recomandări către fiecare parte contractantă despre cum să crească cota de energie regenerabilă în transport până în 2030. Astfel, MEI urmează să se ghideze de studiul menționat la elaborarea politicilor în acest domeniu.

Cu referire la *etichetarea pneurilor, achiziții de transport energetic, optimizarea transportului pe străzile centrale din localități*, MEI pe parcursul anului 2018 a promovat Hotărârea Guvernului nr.685/2018 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la etichetarea pneurilor.

Scopul regulamentului este de a crește siguranța și eficiența economică și ecologică a sectorului transporturilor rutier prin promovarea pneurilor eficiente din punct de vedere al consumului de combustibil, sigure și cu niveluri scăzute de zgomot. Regulamentul, de asemenea, stabilește un cadru pentru furnizarea de informații armonizate referitoare la parametrii pneurilor prin intermediul etichetării, permițând utilizatorilor finali să facă o alegere în cunoștință de cauză la achiziționarea de pneuri. Estimarea unor economii de energie de pe urma promovării și utilizării pneurilor, la zi, nu este posibil. Cu toate acestea, AEE ar urma să dezvolte instrumente de estimare a respectivului impact, utilizând abordarea „de sus în jos”, în viitorul apropiat.

Obiectivul specific 3: *Reducerea necondiționată, pînă în anul 2030, a emisiilor de gaze cu efect de seră provenite de la sectorul clădiri cu 77% și reducerea de gaze cu efect de seră condiționată pînă la 80% comparativ cu anul 1990*

Obiectivul se realizează prin intermediul a opt acțiuni de atenuare și anume:

- Sporirea rezistenței termice a anvelopei clădirilor;
- Instalarea robinetelor termostactice pentru reglarea temperaturii în încăperile de locuit;
- Instalarea robinetelor termostactice pentru reglarea temperaturii în încăperile clădirilor publice, inclusiv în modul zi/noapte;
- Înlocuirea becurilor incandescente cu becuri energetice de tip LED;
- Instalarea contoarelor de energie termică la fiecare apartament;
- Valorificarea biomasei în scop energetic;
- Instalarea pompelor de căldură de capacitate mică, medie și mare;
- Valorificarea energiei solare pentru producerea apei calde menajere în localitățile urbane și rurale și în cadrul întreprinderilor.

Cu referire la *sporirea rezistenței termice a anvelopei clădirilor*, în cadrul raportării anuale privind implementarea Planului național de acțiuni în domeniul eficienței energetice pentru anii 2019-2021, Agenția pentru Eficiență Energetică a reușit să estimeze volumul economiilor de energie urmare a investițiilor în măsuri de sporire a eficienței energetice în sectorul rezidențial. Astfel, în perioada 2016-2019 au fost estimate economii cumulative de energie în sectorul rezidențial de peste 31 ktep (mii tone echivalent petrol). Aplicînd o abordare de sus în jos la estimarea numărului de locuințe care au implementat/ beneficiat de măsuri de eficiență energetică, obținem ca și rezultat valoarea de 118 185 locuințe. Totodată, în vederea promovării și sporirii eficienței energetice în clădiri a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr.372/2020 pentru aprobarea Programului cu privire la implementarea obligației privind renovarea clădirilor autorităților administrației publice centrale de specialitate pentru anii 2020-2022, care stabilește ca și obiectiv renovarea anuală a unei anumite suprafețe a clădirilor încălzite și/sau răcite deținute și ocupate de administrația publică centrală de specialitate, astfel, conform versiunii finale a programului pentru perioada anilor 2020-2021 vor fi supuse renovării 2 clădiri publice cu o suprafață încălzită totală de peste 8502 m². În același timp, pe parcursul anului 2019 a fost inițiată elaborarea Strategiei sectoriale pe termen lung de reabilitare a sectorului imobiliar în Republica Moldova, astfel, MEI cu suportul asistenței tehnice oferite de către proiectul EU4Energy a reușit

inventarierea stocului imobiliar național, cât și estimarea performanței energetice a acestuia. Primul proiect al Strategiei urmează a fi finalizat în primul semestru al anului 2021.

Cu referire la *instalarea robinetelor termostactice pentru reglarea temperaturii în încăperile de locuit*, în scopul creșterii gradului de conștientizare a importanței subiectului eficienței energetice în sectorul rezidențial, atât MEI cât și AEE, prin intermediul evenimentelor de promovare a măsurilor de eficiență energetică/consultațiilor au informat consumatorii finali despre beneficiile măsurilor de eficientizare a consumului de resurse energetice, printre care ar fi și instalarea robinetelor termostactice pentru reglarea temperaturii în încăperile de locuit.

Cu referire la *instalarea robinetelor termostactice pentru reglarea temperaturii în încăperile clădirilor publice, inclusiv în modul zi/noapte*, prin intermediul evenimentelor de promovare a măsurilor de eficiență energetică au fost informați gestionarii clădirilor publice despre beneficiile măsurilor de eficientizare a consumului de resurse energetice, printre care ar fi și instalarea robinetelor termostactice pentru reglarea temperaturii în încăperile clădirilor. Gestionarii clădirilor, decid să aplice sau nu soluția tehnică respectivă.

Cu referire la *înlocuirea becurilor incandescente cu becuri energetice de tip LED*, în cadrul cercetării statistice realizate de Biroul Național de Statistică în 2016 „Consumul de energie în gospodăriile casnice în Republica Moldova” a fost estimat că în RM sunt instalate 17.183 milioane de lămpi din care: 8.8 milioane lămpi de tip incandescent; 5.4 milioane lămpi de fluorescent; 2.2 milioane - lămpi de tip LED; 474 mii. - halogen; 258 mii. - alte. Având în vedere că, studiul a fost efectuat în anul 2016, la zi numărul becurilor LED ar putea fi mai mare, drept consecință a diminuării costurilor pentru procurarea acestora cât și urmare a evenimentelor de promovare a măsurilor de eficiență energetică, cât și a altor măsuri de sporire a eficienței energetice, cum ar fi implementare a Apelului de Propuneri nr.5 în cadrul căruia au fost încheiate contracte de grant cu 22 de localități, și prevede înlocuirea/ reabilitarea sistemelor de iluminat stradal ineficiente cu sisteme pe becuri eficiente sau LED. De menționat că, pe parcursul anului 2022 este planificată desfășurarea unei noi cercetări statistice privind consumul de energie în gospodăriile casnice, în care urmează a fi estimată dotarea gospodăriilor cu becuri LED.

Cu referire la *instalarea contoarelor de energie termică la fiecare apartament*, aceasta este o măsură relevantă doar pentru apartamentele conectate la sistemul centralizat de alimentare cu energie termică (SACET) prin aplicarea sistemului de distribuție a energiei termice pe orizontală. Astfel, SA „Termoelectrica” a lansat un proiect pilot de dotarea blocurilor locative cu puncte termice individuale și instalarea sistemelor de distribuție a energiei termice pe orizontală. În prezent, în 3117 apartamente din 57 de blocuri locative sunt instalate contoare de energie termică. Totodată, în cadrul proiectului de îmbunătățire a performanței energetice a SACET Bălți a fost implementat sistemul de distribuție a energiei termice pe orizontală în două blocuri locative, în apartamentele cărora la fel au fost instalate contoare de energie termică.

Cu referire la *valorificarea biomasei în scop energetic*, conform datelor statistice (Balanta energetică ediția 2020) peste 22% sau 619 ktep, din consumul final de energie îi revine energiei din biomasă solidă. Totodată, din informația prezentată de către proiectele de valorificare a utilizării biomasei solide implementate în Republica Moldova până în prezent (PEBM, 2KR,

FISM, FEE, MOSEFF, MOREFF, AEE) au fost contabilizate peste 400 de centrale termice pe biomasă cu o capacitate instalată de peste 150 MW.

Cu referire la *instalarea pompelor de căldură de capacitate mică, medie și mare*, prin intermediul evenimentelor de promovare a măsurilor de eficiență energetică au fost informați consumatorii finali despre beneficiile instalării pompelor de căldură mică, medie și mare cât și a altor măsuri de sporire a eficienței energetice. Consumatorul decide să aplice sau nu măsura tehnică respectivă.

Cu referire la *valorificarea energiei solare pentru producerea apei calde menajere în localitățile urbane și rurale și în cadrul întreprinderilor*, MEI și AEE, prin intermediul evenimentelor de promovare/consultațiilor au informat consumatorii finali despre beneficiile valorificării surselor de energie regenerabilă, printre care ar fi și instalarea colectoarelor solare pentru prepararea apei calde menajere. Consumatorii, decid să aplice sau nu soluția tehnică respectivă.

Obiectivul specific 4: *Reducerea necondiționată, pînă în anul 2030, a emisiilor de gaze cu efect de seră provenite din sectorul industriei cu 45% și reducerea de gaze cu efect de seră condiționată pînă la 56% comparativ cu anul 1990*

Obiectivul se realizează prin intermediul a nouă acțiuni de atenuare și anume:

- Implementarea sistemului de management energetic;
- Aplicarea biocombustibilului de generația a 2-a pentru producere energiei termice;
- Promovarea eficienței energetice în sectorul industrial;
- Substituirea clincherului la producerea de ciment;
- Ajustarea Cadrului normativ național la cel al UE (Regulamentul CE nr. 842/2006 privind anumite gaze fluorurate cu efect de seră) spre suprimare eşalonată a unor gaze-F cu efect de seră;
- Elaborarea/perfecționarea sistemului de raportare a datelor privind importul și consumul hidrofluorcarburilor, produselor și echipamentelor cu hidrofluorcarburi, perfluorcarburi și hexafluorid de sulf;
- Instruirea și dotarea cu scule/instrumente disponibile pentru reglementarea hidrofluorcarburilor, perfluorcarburilor și hexafluoridului de sulf;
- Consolidarea capacității Serviciului Vamal al Republicii Moldova;
- Reducerea eşalonată a consumului de hidrofluorcarburi.

Cu privire la *implementarea sistemului de managementul energetic*, Legea nr.139/2018 cu privire la eficiența energetică prevede drept obligație pentru întreprinderile mari efectuarea auditului energetic odată la 5 ani, totodată, acestea pot fi scutite de această obligativitate în cazul adoptării unor sisteme de management energetic (SM ISO 50001). Obligația va intra în vigoare odată cu promovarea regulamentului cu privire la auditul energetic obligatoriu în întreprinderile mari, planificată pentru anul 2021. Odată cu intrarea în vigoare a obligației Agenția pentru Eficiență Energetică, va efectua inventarierea întreprinderilor mari care au efectuat audituri energetice sau au adoptat sisteme de management energetic.

Cu privire la *ajustarea Cadrului normativ național la cel al UE (Regulamentul CE nr. 842/2006 privind anumite gaze fluorurate cu efect de seră) spre suprimare eşalonată a unor gaze-F cu efect de seră*, în anul 2020 cu suportul proiectului EU4Climate a fost elaborată foaia de parcurs de transpunere în legislația națională a Regulamentului nr. 842/2006 care fost abrogat prin Regulamentul nr. 517/2014, și a fost consultată cu instituțiile și organizațiile interesate. La moment este elaborat proiectul Legii privind gazele fluorurate cu efect de seră care transpune Regulamentul (UE) nr. 517/2014 privind gazele fluorurate cu efect de seră și este în proces de elaborare Analiza Impactului la proiect. Totodată în scopul reducerii gazelor cu efect de seră a fost aprobată HG nr. 536/2020 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aderarea Republicii Moldova la Amendamentul la Protocolul de la Montreal privind substanțele care distrug stratul de ozon, adoptat la 15 octombrie 2016. La moment Legea se examinează în Comisii Parlamentare.

Cu privire la **elaborarea/perfecționarea sistemului de raportare a datelor privind importul și consumul hidrofluorcarburilor, produselor și echipamentelor cu hidrofluorcarburi, perfluorcarburi și hexafluorid de sulf**, sistemul electronic de raportare a datelor privind importul și consumul de substanțe care distrug stratul de ozon și gaze fluorurate cu efect de seră va constitui parte integrantă a Sistemului informațional automatizat „Registrul produselor chimice plasate pe piața Republicii Moldova” (SIA „REPC”), acesta a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 535/2020. Totodată, pe parcursul anului 2020 au fost colectate și raportate datele privind importul și consumul hidroclorofluorocarburiilor în anul 2019. Conform art.7 din Protocolul de la Montreal, raportul a fost prezentat pe portalul online al Secretariatului Convenției privind protecția stratului de ozon.

Promovarea eficienței energetice în sectorul industrial, este realizat prin:

- Aprobarea standardelor minime de performanță energetică a produselor/ utilajelor cu impact energetic, plasate pe piața Republicii Moldova;
- Aprobarea cadrului normativ în domeniul etichetării energetice și proiectării ecologice (deja în vigoare și în continuă dezvoltare și actualizare), conform căruia pe piața RM sunt plasate și utilizate produse eficiente energetice;
- Elaborarea regulamentului cu privire la auditul energetic obligatoriu în întreprinderile mari, și încurajarea întreprinderilor mici și mijlocii să urmeze același exemplu;
- Încurajarea întreprinderilor să adopte standardul internațional de management energetic (ISO 50001);
- Încurajarea trecerii la consumul de energie curată, prin introducerea facilităților fiscale în măsură de 8% T.V.A pentru biocombustibilul solid și energia termică livrată, produsă din biocombustibil solid;

La momentul actual, conform informației statistice disponibile pentru anul 2019, în sectorul industrial sunt obținute economii cumulative de energie de 76,12 mii tone echivalent petrol.

Cu privire la **consolidarea capacității Serviciului Vamal al Republicii Moldova**, în conformitate cu prevederile HG nr.483/2019 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la formarea și atestarea specialiștilor în domeniul tehnicii frigului, care conține HCFC și gaze fluorurate cu efect de seră, a fost organizat un curs de instruire pentru specialiștii din sectorul frigorific, condiționare a aerului și pompe de căldură (RACPC), care s-a desfășurat în perioada 5-

7 noiembrie 2020. Cursul a avut drept scop instruirea și evaluarea specialiștilor în vederea aprecierii cunoștințelor teoretice și competențelor practice ale acestora, familiarizarea cu noile tehnologii în domeniul tehnicii frigului și dezvoltarea abilităților profesionale de manipulare în condiții de siguranță a echipamentelor. Cursul de instruire a fost organizat cu suportul proiectului UNEP „Planul de management privind suprimarea eşalonată a hidroclorofluorocarburilor (HCFC) etapa 2, tranșa 2”. La finalul instruirii, toți participanții au fost evaluați și li s-au acordat certificate de competență profesională (în conformitate cu prevederile HG nr. 483/2019). În total au fost instruiți 12 tehnicieni din sectorul RACPC.

Totodată, suportul proiectului „Planul de management privind suprimarea eşalonată a hidroclorofluorocarburilor (HCFC) etapa 2, tranșa 2” a fost actualizat și publicat *„Ghidul funcționarului vamal privind reglementarea importului/ exportului substanțelor care distrug stratul de ozon, precum și al echipamentelor și produselor ce conțin asemenea substanțe (ediție actualizată)”*. În acest sens a fost revizuită și actualizată informația privind procedura de import a substanțelor ce distrug stratul de ozon, precum și a echipamentelor și produselor ce conțin asemenea substanțe, standardele internaționale și naționale în domeniu.

La 3 septembrie 2020, a fost organizat seminarul de instruire pentru funcționarii vamali privind controlul și monitoringul importului/exportului substanțelor care distrug stratul de ozon (SDO). Evenimentul a fost organizat în cadrul proiectului UNEP „Planul de management privind suprimarea eşalonată a hidroclorofluorocarburilor (HCFC) etapa 2, tranșa 2”. În cadrul seminarului au fost instruiți funcționarii vamali din prima linie care lucrează atât în posturile vamale de frontieră, cât și în posturile vamale interne, funcționarii responsabili de analiza riscurilor, controlul vamal și facilitarea comerțului. În total au fost instruiți 16 funcționari vamali. Participanții la cursuri au fost informați despre actualizările recente ale cadrului legislativ național privind reglementarea substanțelor care distrug stratul de ozon și alternativelor acestora; substanțele care distrug stratul de ozon, echipamentele care folosesc asemenea substanțe; controlul și monitoringul SDO, produselor și echipamentelor ce conțin SDO; clasificarea, etichetarea și identificarea SDO și a echipamentelor/produselor ce conțin asemenea substanțe; măsurile care se întreprind pentru înlocuirea SDO cu agenți frigorifici moderni, inofensivi pentru stratul de ozon; prevenirea comerțului ilegal cu SDO.

Cu privire la **reducerea eşalonată a consumului de hidrofluorcarburi**, pentru anul 2020 a fost stabilit contingentul anual pentru importul de substanțe ce distrug stratul de ozon de 11 tone.

În anul 2020 a fost aprobată Legea nr. 159/2020 pentru modificarea Regulamentului cu privire la regimul comercial și reglementarea utilizării hidrocarburilor halogenate care distrug stratul de ozon, aprobat prin Legea nr.852/2002. Au fost introduse modificări referitoare la interzicerea importului noilor echipamente frigorifice și de climatizare a aerului care funcționează pe bază de hidroclorfluorcarburi (HCFC), dat fiind faptul că importul și consumul acestor substanțe se reduce anual. Conform Programului de suprimare eşalonată a HCFC, către anul 2030 importul acestor substanțe se va reduce la 97,5%, iar către anul 2040 vor fi scoase în totalitate din uz. Astfel, introducerea noilor instalații și echipamente ce funcționează pe bază de HCFC devine inoportună. Cantitatea anuală importată de HCFC va fi utilizată doar pentru deservirea instalațiilor frigorifice deja existente.

Totodată, în anul 2020 a fost aprobată Hotărârea de Guvern nr. 801/2020 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 856/2016 privind aprobarea Programului de suprimare eşalonată a hidroclorofluorocarburiilor halogenate pentru anii 2016-2040 şi a Planului de acţiuni pentru implementarea acestuia în anii 2016-2020. Prin această Hotărâre de Guvern a fost completat Orarul de suprimare eşalonată a HCFC cu prevederi referitoare la cantitatea anuală totală de hidroclorofluorocarburi, permisă pentru import în ţară în perioada 2021-2030. Pentru a atinge o reducere a consumului de HCFC cu 67,5 % din nivelul de bază, către anul 2025, cantitatea se va micşora anual cu 1100 kg. Astfel, conform prevederilor Programului, în anul 2025 cantitatea de HCFC permisă pentru import va constitui 5500 kg.

Obiectivul specific 5: *Reducerea necondiţionată, pînă în anul 2030, a emisiilor de gaze cu efect de seră provenite din sectorul agricol cu 37% şi reducerea de gaze cu efect de seră condiţionată pînă la 41% comparativ cu anul 1990.*

Obiectivul se realizează prin intermediul a şapte acţiuni de atenuare şi anume:

- Implementarea sistemului conservativ de prelucrare a solului „no-till”, cu încorporarea în sol în asolament cu 5 sole a îngrăşămintelor verzi (măzăriche de toamnă) o dată la 5 ani;
- Implementarea sistemului conservativ de prelucrare a solului „mini-till”, cu încorporarea în sol a îngrăşămintelor verzi cultivate drept culturi intermediare şi/sau a producţie secundare aferente;
- Depozitarea gunoiiului de grajd în platforme comunale sau depozite individuale;
- Promovarea tehnologiilor de alimentaţie a taurinelor prin utilizarea unor raţii cu o structură optimă, ştiinţific argumentată;
- Promovarea tehnologiilor de alimentaţie prin utilizarea furajelor în formă de amestecuri unice (monoraţie) fără sau cu cantităţi mici de nutreţuri verzi;
- Includerea în raţiile taurinelor a unor aditivi furajeri (saponine, ionofori) care micşorează nivelul de formare a metanului în procesul de digestie;
- Promovarea folosirii tescovinei de poamă în raţiile rumegătoarelor cu scopul reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră.

Obiectivul specific 6: *Majorarea necondiţionată, pînă în anul 2030, a capacităţii de sechestrare a dioxidului de carbon în cadrul sectorului de utilizarea terenurilor, schimbări în utilizarea terenurilor şi gospodăria silvică pînă la 62% şi sechestrarea de gaze cu efect de seră condiţionată pînă la 76% comparativ cu anul 1990*

Obiectivul se realizează prin intermediul a cinci acţiuni de atenuare şi anume:

- Împădurirea zonelor şi fişiiilor de protecţie a apelor râurilor şi bazinelor acvatice;
- Ameliorarea terenurilor degradate prin împădurire;
- Extinderea suprafeţelor acoperite cu vegetaţie forestieră;
- Crearea fişiiilor forestiere de protecţie;

- Plantarea culturilor silvice, pentru care au fost efectuate lucrări de proiectare a culturilor silvice pe o suprafață de 2.500 ha.

Cu referire la **împădurirea zonelor și fâșiilor de protecție a apelor râurilor și bazinelor acvatice, au fost realizate următoarele:**

1) În cadrul proiectului „*Consolidarea cadrului instituțional în sectorul apelor*” de către Agenția „Apele Moldovei” s-a efectuat inventarierea și delimitarea fâșiilor riverane de protecție a malurilor bazinelor și a locurilor identificate (fâșii acoperite cu vegetație ierboasă, fâșii în corpuri de apă, fâșii în fond forestier, fâșii în intravilan, fâșii agricole) care urmează să fie supuse îmbunătățirii, amplasate de-a lungul râurilor Ciuhur, Nîrnova, Cahul, Căinari, Ciuluc și Botna, pe o lungime de 570 km., elaborate proiecte de creare a fâșiilor forestiere de protecție a apelor - pe suprafața de 60,20 ha, câte un proiect pentru fiecare râu;

2) Cu suportul Proiectului ADA „*Consolidarea cadrului instituțional în sectorul aprovizionării cu apă și sanitație în Republica Moldova*” demarează acțiunea „*Delimitarea fâșiilor de protecție a apei de-a lungul lacurilor de acumulare Ghidighici și Costești-Stânca și evaluarea stării de mediu a fâșiilor de protecție*”.

În anul 2019 au fost elaborate planurile de plantare pentru 6 râuri - Botna, Cahul, Nîrnova, Ciulucul Mijlociu, Ciuhur, Căinari, responsabil ICAS. Pentru plantarea fâșiilor de protecție aferente râurilor sus-menționate au fost contractate la sfârșitul lunii septembrie 7 întreprinderi silvice.

3) În 2019 în cadrul Zilei Naționale pentru înverzirea plaiului „*Un arbore pentru dăinuirea noastră*” au fost împădurite fâșiile de protecție a râurilor. MADRM și instituțiile subordonate au plantat 5000 arbori și arbuști pe o lungime 5 km a fâșiei riverane de protecție a r. Răut în s. Mitoc din sursele FEN;

4) În 2020 Centrul Național de Mediu a continuat plantarea fâșiei riverane de protecție pe cealaltă parte a râului Răut în s. Mitoc, de comun cu întreprinderea silvică Orhei.

5) AO „Biotica”, în cadrul Proiectului „*Promovarea exemplelor de conlucrare strategică dintre principalii actori locali în soluționarea problemelor de mediu în Zona Ramsar "Nistrul de Jos"*”, finanțat de Programul de Granturi Mici GEF, implementat de PNUD, a plantat 4 ha în fâșiile de protecție a apelor de-a lungul Nistrului Chior în s. Talmaza (r. Ștefan-Vodă), Copanca și Grădinița (r. Căușeni).

Cu referire la **ameliorarea terenurilor degradate prin împădurire** au fost realizate următoarele:

1) În cadrul Programului Rural de Reziliență Economico-Climatică Incluzivă (IFAD), de către ICAS au fost elaborate 61 proiecte tehnice de înființare a 397,57 ha plantații și perdele forestiere de protecție a terenurilor și câmpurilor agricole;

2) În cadrul proiectului „*Consolidarea cadrului instituțional în sectorul de apă și sanitație din Republica Moldova*” s-au proiectat de ICAS și plantat de entitățile silvice teritoriale 6 plantații forestiere de protecție în cadrul fâșiilor riverane cu suprafața totală de 60 ha, pe 6 râuri (Ciuhur, Nîrnova, Cahul, Căinari, Ciuluc și Botna);

3) Elaborate proiecte de împădurire a terenurilor degradate pe teritoriul primăriei Gotești (r-nul Cahul) și primăriei Ocnița (r-nul Ocnița) pe suprafața totală de 6,8 ha.

Cu referire la **extinderea suprafețelor acoperite cu vegetație forestieră**, în a.2020, în fondul forestier, gestionat de Agenția „Moldsilva”, au fost efectuate lucrări de regenerare pe o suprafață de 4 697 ha, inclusiv prin crearea culturilor silvice pe 1 228 ha, ajutorarea regenerării naturale pe 3 108 ha și regenerarea naturală pe 361 ha.

Cu referire la **crearea fișilor forestiere de protecție**, au fost realizate următoarele:

ICAS în a. 2017-2020 a efectuat delimitarea regiunilor și subregiunilor de proveniență pentru RM (Nord/A1-A3;Centru/B1; Sud/C1-C5). Acțiunea va continua în a. 2021-2022;

În cadrul proiectului „Consolidarea cadrului instituțional în sectorul apelor” referitor la îmbunătățirea fâșiilor de protecție a apei de-a lungul corpurilor de apă, de către Agenția „Moldsilva” s-au efectuat acțiunile: inventarierea și delimitarea fâșiilor riverane de protecție a malurilor bazinelor și a locurilor identificate (fâșii acoperite cu vegetație forestieră, fișii în corpurile de apă, fișii în fond forestier, fișii a câmpurilor agricole) care urmează să fie amplasate de-a lungul râurilor Ciuhur, Nîrnova, Cahul, Căinar, Ciuluc și Botna, pe o lungime de 570 km., elaborate proiecte de creare a fâșiilor forestiere de protecție a apelor - pe suprafața de 60,20 ha.

Obiectivul specific 7: *Reducerea necondiționată, pînă în anul 2030, a emisiilor de gaze cu efect de seră provenite de la sectorul deșeurilor cu 38% și reducerea de gaze cu efect de seră condiționată pînă la 47% comparativ cu 1990*

Obiectivul se realizează prin intermediul a zece acțiuni de atenuare și anume:

- Construcția depozitului pentru deșeurile menajere solide regional și a stațiilor de transfer în regiunea 1 – Cantemir, Cahul, Taraclia, unitatea teritorială autonomă Găgăuzia;
- Construcția depozitului pentru deșeurile menajere solide regional și a stațiilor de transfer în regiunea 2 – Leova, Cimișlia, Basarabeasca;
- Construcția depozitului pentru deșeurile menajere solide regional și a stațiilor de transfer în regiunea 3 – Căușeni, Ștefan Vodă;
- Construcția depozitului pentru deșeurile menajere solide regional și a stațiilor de transfer în regiunea 5 – Ungheni, Nisporeni, Călărași;
- Construcția depozitului pentru deșeurile menajere solide regional și a stațiilor de transfer în regiunea 6 – Șoldănești, Rezina, Telenești, Orhei;
- Construcția depozitului pentru deșeurile menajere solide regional și a stațiilor de transfer în regiunea 8 – Briceni, Ocnița, Edineț, Dondușeni;
- Construcția depozitului pentru deșeurile menajere solide regional și a stațiilor de transfer în regiunea 4 – mun. Chișinău, Strășeni, Ialoveni, Hîncești, Criuleni, Cocieri, Anenii Noi;
- Construcția centrului de tratare mecanico-biologică în regiunea 7 – mun. Bălți, Drochia, Rîșcani, Glodeni, Florești, Fălești, Sîngerei, Soroca;
- Recuperarea biogazului de la depozitul pentru deșeurile menajere solide din Țîntăreni;
- Tratarea nămolului la stațiile de epurare a apelor uzate din municipiile Chișinău și Bălți.

Cu referire la **construcția depozitului pentru deșeurile menajere solide regional și a stațiilor de transfer în regiunea 1 – Cantemir, Cahul, Taraclia, unitatea teritorială autonomă**

Găgăuzia, regiunea 5 – Ungheni, Nisporeni, Călărași și regiunea 8 - Briceni, Ocnița, Edineț, Dondușeni, a fost semnat un Acordul-cadru de împrumut pentru gestionarea deșeurilor solide în Republica Moldova (Acord), cu BEI care va oferi Guvernului posibilitatea să asigure investițiile în mod etapizat, prima tranșă fiind de 25 mln. euro din cadrul unui Program de împrumut de 100 milioane de euro. Ulterior, prin Legea nr 89/2020, a fost ratificat Contractul de Finanțare dintre RM și BEI privind implementarea proiectului „*Deșeuri solide în Republica Moldova*”. Investiția va fi orientată în trei regiuni de management al deșeurilor (RMD nr. 1, RMD nr. 5 și RMD nr. 8), planificată pentru implementare în perioada 2021-2024. În acest sens, a fost selectată RMD nr. 5 ca proiect pilot, care acoperă raioanele Ungheni, Nisporeni și Călărași, pentru construcția infrastructurii de management a deșeurilor (care include: poligonul regional, stații de transfer, stații de sortare și compostare și toate facilitățile de transport al deșeurilor). În acest context, se va acorda asistența tehnică din partea BERD privind actualizarea Studiului de Fezabilitate cu suportul experților COWI, în scopul pregătirii platformei pentru implementarea cu succes a proiectului sus menționat. Concomitent, conform pct. 4 din Acord, MADRM este mandatat cu drepturi de supraveghere generală și va deține responsabilitatea pentru implementarea Programului, gestionarea programului fiind atribuită Unității de implementarea proiectelor în domeniul mediului (UIPM), care activează în conformitate cu prevederile HG nr. 1249/2018 cu privire la organizarea și funcționarea Instituției publice „Unitatea de implementarea proiectelor în domeniul mediului”. Prin Ordinul nr.268 din 17.12.2020 a fost instituit Comitetul Director pentru supravegherea implementării Programului.

Cu referire la **construcția depozitului pentru deșeurile menajere solide regional și a stațiilor de transfer în regiunea 2 – Leova, Cimișlia, Basarabeasca, și regiunea 3 – Căușeni, Ștefan-Vodă**, în scopul pregătirii platformei investiții MADRM a înaintat Agenției Cehe pentru Dezvoltare (ACD) o propunere de proiect care a fost confirmată de către ACD privind elaborarea Studiului de Fezabilitate în baza Studiilor de prefezabilitate pentru RMD nr. 2 și 3. Activitatea a fost transferată pentru 2021 în relație cu situația pandemică Covid 19.

Cu referire la **construcția depozitului pentru deșeurile menajere solide regional și stațiilor de transfer în Regiunea 6 – Șoldănești, Rezina, Telenești, Orhei) și construcția centrului de tratare mecanico-biologică în regiunea 4 – mun. Chișinău, Strășeni, Ialoveni, Hîncești, Criuleni, Cocieri, Anenii Noi) și regiunea 7 –mun. Bălți, Drochia, Rîșcani, Glodeni, Florești, Fălești, Sîngerei, Soroca**, urmează procesul de identificare a finanțării din partea băncilor privind acordarea asistenței tehnice pentru elaborarea Studiilor de Fezabilitate în aceste regiuni. Totodată, este de menționat că, o dată cu declanșarea pandemiei Covid-19 procesul se tergiversează.